

VINKO FILIPOVIĆ RAVNATELJ NACIONALNOG CENTRA ZA VANJSKO VREDNOVANJE OBRAZOVANJA

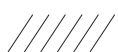

U IDUĆE ČETIRI GODINE DRŽAVNU MATURU ČEKAJU VELIKE PROMJENE

Očito je da drukčiji uvjeti u kojima su u prethodne dvije godine učenici živjeli i radili zbog pandemije pa i onoga dugotrajnog štrajka nisu kod njih ostavili negativne tragove u tom pogledu, a pretpostavljam da je tome uvelike pridonijela i činjenica da su učenici završnih razreda srednjih četverogodišnjih škola, za razliku od drugih dobnih skupina učenika, u prošloj školskoj godini bili na više od 90 posto nastave uživo, u školama

Četiri mjeseca nakon što je imenovan vršiteljem dužnosti ravnatelja NCVVO-a, prošlog je ponedjeljka odlukom Upravnog vijeća NCVVO-a Vinko Filipović imenovan za ravnatelja ove važne državne ustanove. Podsjetimo, na tu odgovornu dužnost Filipović je stupio 10. svibnja, samo tri tjedna prije početka provođenja ispita državne mature koja je i ove, kao i prijašnjih godina, bila u fokusu ne samo prosvjetne nego i najšire

RAZGOVARAO
Marijan Šimeg

javnosti. I to ne samo zbog protuepidemijskih uvjeta u kojima se trebala odvijati, već i zbog činjenice da je i prošla školska godina bila jednako stresna kao i prethodna upravo zbog pandemije koronavirusa, ali i zbog potresa koji je pogodio Banovinu. Trebalo je organizirati i dovršiti sve pripreme za normalno odvijanje ispita državne mature kao i sve popratne poslove i vjerujemo da mu nije bilo lako uhvatiti se u koštac s brojnim zadacima. No, i ljetni i jesenski rok

državne mature prošli su prilično mirno, bez incidenata, pritužbi i medijske halabuke kakvih je bilo prijašnjih godina. Zato smo s Vinkom Filipovićem razgovarali o rezultatima državne mature, ali i o mnogim drugim prosvjetnim temama.

– Ovogodišnja državna matura razlikuje se od lanjske, ali i od svih prethodnih godina po najmanjem broju pristupnika. Zabrinjava trend pada broja maturanata, primjerice 2015. godine imali smo 39 114 maturanata,

a ove godine samo 31 779. Isto tako, postoje određene razlike i u rezultatima postignutima na tri obvezna i u pet najzastupljenijih izbornih predmeta pa su za mene čak i neočekivani rezultati iz matematike, engleskog jezika, fizike i kemije koji su ove godine bili bolji nego prošle i nekih prethodnih godina. Nešto su lošiji rezultati iz hrvatskog jezika i biologije, ali je primjerice u matematici 1927 učenika manje s negativnom ocjenom u odnosu na lanjsku državnu maturu. Očito je da drukčiji uvjeti u kojima su u prethodne dvije godine učenici živjeli i radili zbog pandemije pa i onoga dugotrajnog štrajka nisu kod njih ostavili negativne tragove u tom pogledu, a pretpostavljam da je tome uvelike pridonijela i činjenica da su učenici završnih razreda srednjih četverogodišnjih škola, za razliku od drugih dobnih skupina učenika, u prošloj školskoj godini bili na više od 90 posto nastave uživo, u školama – objašnjava naš sugovornik.

Kako objašnjavate podatak da je upravo hrvatski jezik imao slabiju riješenost u odnosu na prethodne godine?

– Hrvatski jezik ima lošija postignuća u odnosu na prijašnje tri godine. I kad se govori o pragu prolaznosti, on je s lanjskih 37 spušten na 35 posto, ali ako analiziramo prag prolaznosti na hrvatskom jeziku u posljednjih 12 godina možemo vidjeti da je prag u nekim godinama bio i znatno niži, 2010. godine imali smo prag prolaznosti 26,5 posto na višoj i 25 posto na osnovnoj razini, nakon toga smo ga podizali da bi bio 2018. godine na 37 posto. Mogući razlog za lošiji uspjeh u odnosu na prethodne tri godine može biti u činjenici da su učenici s obzirom na okolnosti koje su ih zadesile u posljednje dvije godine, manje pozornosti posvetili hrvatskom jeziku, ali i olako shvaćanje da esej nije uvjet prolaznosti ispita iz hrvatskog jezika. Govorimo o lošijim rezultatima iz hrvatskog jezika, ali valja reći da je i prag prolaznosti od 35 posto gotovo na razini praga za engleski jezik, 36 posto, koji je najuspješniji predmet na državnoj maturi. Istodobno je prag prolaznosti u predmetima iz STEM područja na razini 25 posto. Možemo, dakle, govoriti o nešto lošijem rezultatu u odnosu na prošlu godinu, ali ne i lošijim rezultatima općenito kad promotrimo podatke o posljednjih 12 godina.

Već nekoliko godina problem je esej iz hrvatskog jezika.

– Esaj se pokazao kao evidentan problem, jer je ove godine puno veći broj pristupnika ocijenjen negativnom ocjenom. Riječ je o 3825 učenika, znatno više nego u prethodnoj godini, kad je bilo 2177 negativno ocijenjenih, a zabrinjava činjenica da je većina učenika umjesto eseja predala prazan papir, takvih je ove godine bilo 1671. Naime, prošla administracija u resornom ministarstvu odlučila je da se ukine prag prolaznosti za esej, što je nesretno i nespretno rješenje, jer je znatan broj učenika mislio da će nula bodova nadoknaditi dobrim rješavanjem testa, što se mnogima nije ostvarilo. No, 1377 pristupnika, unatoč praznom papiru ili nula bodova na eseju, položilo je hrvatski jezik, što znači da učenici, koji eseju kao važnom segmentu u pismenosti i izražavanju pristupaju tako olako, mogu upisati kroatistiku, novinarstvo, učiteljski studij, pravo i mnoge druge studijske programe, a da na eseju nisu ostvarili ni boda. To je po meni nedopustivo!

Kakvu poruku učenicima šalje takav pristup?

– To je loša poruka i mislim da to treba mijenjati pa je Nacionalni centar krenuo u proceduru vraćanja praga prolaznosti kod pisanja eseja kao uvjeta za prolaz na ispitu iz hrvatskog jezika. Vjerojatno za sljedeću godinu to ne možemo izvesti jer se već daleko otišlo u pripremi državne mature, upravo su ovih dana objavljeni ispitni katalozi, a uskoro

Ideja je da se konačno uvede institut pojačanog nadzora polaganja ispita državne mature koji je zagovaran svih ovih 12 godina, ali nikad nije zaživio. To znači da će dežurni nastavnici na ispitima biti kombinacija jednog nastavnika iz matične škole i jednog iz neke od susjednih škola. Time želimo otkloniti neke sumnje u vjerodostojnost rezultata učenika u pojedinim školama

Vinko Filipović, profesor geografije, sedamnaest je godina radio kao učitelj, bio je jedan od utemeljitelja Hrvatskoga školskog sindikata Preporod, a od 1994. do 2004. i njegov predsjednik. Od 2004. do 2015. bio je ravnatelj Agencije za odgoj i obrazovanje, a potom savjetnik u Kabinetu ministra znanosti i obrazovanja. Od 2015. do 2021. radio je kao direktor razvoja i marketinga u Školskoj knjizi. Dobio je brojna domaća i međunarodna priznanja za unaprjeđivanje odgojno-obrazovne prakse, poput odlikovanja *Časnika reda Akademskih palmi* Vlade Republike Francuske odnosno predsjednika francuske Vlade Francois Fillona 2011. godine te *Godišnje nagrade „Ivan Filipović“* za promicanje pedagoške teorije i prakse 2012. godine.

Kao ravnatelj Agencije za odgoj i obrazovanje potaknuo je učinkoviti sustav napredovanja odgojitelja, učitelja i nastavnika u zvanja mentora i savjetnika te osmislio *Oskar znanja* koji se od 2005. godine dodjeljuje učenicima državnim prvacima i učenicima koji su osvojili jedno od prva tri mjesta na međunarodnim natjecanjima.

će biti objavljeni i ogledni ispiti. Plan je da se esej kao uvjet prolaznosti uvede 2023. godine, a važno je istaknuti da smo samom najavom mogućnosti vraćanja praga eseja dobili niz pozitivnih reakcija – od nastavnika hrvatskog jezika, ravnatelja, relevantnih institucija, pogotovo odsjeka kroatistike na najvećim sveučilištima pa do Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Kako će na ovu najavu reagirati učenici koje sve vezano za maturu iznenađuje premda su svjesni kad upisuju gimnaziju da ih nakon četiri godine čeka državna matura?

– Mi ne ćemo učiniti ništa što bi bilo na štetu učenika, ali isto tako moramo voditi brigu o tome da ne podilazimo pojedinačnim interesima učenika, već da gledamo globalno interese obrazovnog sustava i sve ono što bi trebalo proizvesti obrazovanje učenika u osnovnoj i srednjoj školi, a opća pismenost naših učenika vrlo je važna. Vjerujem da će ti isti učenici koji će eventualno biti protiv vraćanja praga prolaznosti na eseju za nekoliko godina shvatiti da je esej i ta vrsta pismenosti jako važna u hrvatskom jeziku, ali i u općoj kulturi.

Pragovi prolaznosti tijekom deset godina variraju. Postoji li u Centru nakana da se pragovi počnu donositi unaprijed ili da se jednostavno povise?

– Svih se ovih godina u Nacionalnom centru, a osobito u početku, pratilo trendove kako bi se prag prolaznosti prilagodio realnim okolnostima u kojima ne bismo imali velik broj negativnih ocjena odnosno padova mature na ljetnom roku. Možda ćemo u dogledno vrijeme razmišljati o unaprijed određenim pragovima, ali u godinama pred nama u kojima će tri generacije učenika polagati državnu maturu, a da iza sebe imaju dvije takozvane nenormalne školske godine – sa štrajkom dugim šest tjedana, potresom i pandemijom koronavirusa – dakle, s ograničenim mogućnostima boravka u školama, na *online* nastavi i uza sve nedostatke koje takav oblik izvođenja nastave sa sobom nosi, u ovom trenutku ne možemo razmišljati o drastičnim promjenama. S druge strane, korona je ipak donijela i nešto pozitivno, a to je da su nakon svih iskustava sa samoizolacijom, karantenom, *online* nastavom, kombiniranim modelom nastave učenici poželjeli ići u školu. Definitivno je otklonjena iluzija pojedinaca da su učitelji i nastavnici zamjenjivi i da *online* može biti nadomjestak nastavi uživo. Škola je ipak više od pukog usvajanja činjenica.

Je li bilo puno pritužbi pristupnika na rezultate ispita državne mature? Prisetimo se samo prošle godine i afere s naknadnim priznavanjem i dodavanjem bodova pojedinim kandidatima. Svašta se događalo lani nakon ljetnoga žalbenog roka, bilo je nepravilnosti. Kako je ove godine sve to prošlo?

– Prošle je godine bilo 4884 prigovora, prihvaćeno je 1622, a ove 4196, od čega je prihvaćeno 1189, dakle znatno manje prigovora, što upućuje na to da su ocjenjivači dobro odradili ovaj zahtjevan i odgovoran posao. Ono što se dogodilo prošle godine, takva vrsta propusta ove se godine nije dogodila. Naš je osnovni princip bio da ne ćemo nijednog učenika zakinuti za bodove na ispitima državne mature, ali i da ne ćemo nikome ništa pokloniti. Tamo gdje su bili propusti Centra, učenicima smo priznali bodove. Recimo, bio je loš prijevod ispita iz matematike na talijanskom jeziku, učenici nisu razumjeli zadatke i njima su priznati bodovi, a sve su drugo ispitna povjerenstva na prvoj i drugoj razini odradila profesionalno i mogu izraziti zadovoljstvo da su nakon njihovih odluka bila dva ili tri prigovora. Dakle, doista je jako malo učenika koji misle da su i nakon drugostupanjskog povjerenstva zakinuti za bodove. Ponavljam, bilo kojom odlukom Nacionalni centar ne smije narušiti načelo pravednosti u

smislu da svi učenici na temelju ispita državne mature imaju iste izgleda za napredovanje u obrazovnoj vertikali. Kad ne bi bilo tako, ugrozili bismo i temeljni smisao uvođenja državne mature.

Kakve se ipak promjene mogu očekivati na državnoj maturi?

– Državna matura ispit je visokog rizika na kojoj su 29 532 pristupnika u ljetnom roku u 372 srednje škole i šest ispitnih centara polagala 138 712 tisuća ispita, a pisanje ispita koordinirala su 384 ispitna koordinatora i pratilo ih je 19 200 dežurnih nastavnika. U ocjenjivanju su sudjelovala 864 ocjenjivača. Svjesni svih tih činjenica nikakve promjene ne želimo donositi nepripremljeno. Planiramo napraviti neke organizacijske promjene koje ćemo prije svega usuglasiti s ravnateljima srednjih škola i ispitnim koordinatorima jer su nam škole iznimno važne kao mjesta na kojima se provodi državna matura. Zato i ovu priliku koristim da zahvalim dežurnim nastavnicima, ispitnim koordinatorima i ravnateljima škola na vrhunski odradjenom poslu čija je velika zasluga za uspješno provedenu državnu maturu. Dakle, ideja je da se konačno uvede institut pojačanog nadzora polaganja ispita državne mature koji je zagovaran svih ovih 12 godina, ali nikad nije zaživio. To znači da će dežurni nastavnici na ispitima biti kombinacija jednog nastavnika iz matične škole i jednog iz neke od susjednih škola. To će možda zakomplicirati posao ravnateljima, ali vjerujem da će oni imati razumijevanja za to čime želimo otkloniti neke sumnje u vjerodostojnost rezultata učenika u pojedinim školama. Druga promjena bila bi također organizacijske naravi. Da bismo racionalizirali resurse koje škole ulažu u održavanje državne mature, oformit ćemo nekoliko ispitnih centara svugdje gdje to bude moguće, kako bismo okrupnjavali polaganje ispita u nekoliko škola, osim obveznih predmeta – tako se, primjerice, Politika i gospodarstvo ne bi polagala u svakoj školi s jednim učenikom na ispitu, već bi učenici iz više škola polagali u jednoj, u takozvanom ispitnom centru.

Može li se do objektivnije slike doći na temelju nacionalnih ispita koje u Nacionalnom centru najavljujete već za idući svibanj? Hoće li oni pokazati realniju razinu ovladanosti znanjima, vještinama i kompetencijama kod učenika? I što konkretno očekujete od probnih ispita državne mature?

– Probni i nacionalni ispiti nemaju istu funkciju. Cilj je provedbe probnih ispita da se učenici upoznaju s novim predmetnim kurikulumima, da vide kako će izgledati ispiti državne mature te da se psihološki rasterete osjećaja neizvjesnosti i stresa, iako se toga nikad ne će moći riješiti u potpunosti. Kad je riječ o nacionalnim ispitima, cilj nam je da se standardiziranim ispitima uspostavi usklađen i učinkovit sustav odgoja i obrazovanja. Nakon provedbe ispita napraviti će se analiza rezultata koja će poslužiti školama i nacionalnim institucijama kako bi na temelju toga mogli uočiti slabosti sustava i osmišljavati strategije za unaprjeđenje odgojno-obrazovnog sustava. Učenici ne će dobiti klasične ocjene koje će se unositi u e-dnevnik, već će dobiti povratnu informaciju o rezultatima koje su ostvarili iskazano brojem bodova i pripadajućim razinama postignuća. U dogledno vrijeme, kad ćemo nadam se nacionalne ispite imati u svim školama, a ne na malom uzorku, rezultati će se nacionalnih ispita moći koristiti i za neke druge potrebe. Kad cijela generacija prođe nacionalne ispite, dobit će se pravi uvid u stanje i razinu kompetencija naših učenika i bit će jasan indikator njihovih postignuća.

Koji će učenici, odnosno razredi, biti obuhvaćeni nacionalnim ispitima koje najavljujete za iduću godinu?

– Nacionalni ispiti planirani su kao nastavak projekta kurikularne reforme u kojoj

će učenici koji su sad krenuli u osmi razred tijekom svibnja polagati nacionalne ispite iz hrvatskog jezika, matematike, fizike, kemije i biologije, a učenici koji su sada u četvrtom razredu tijekom listopada 2022. godine pisat će nacionalne ispite iz hrvatskog jezika, matematike i prirode i društva. Ispiti će se polagati u 80 škola kako bismo imali reprezentativnost zastupljenosti škola disperziranih u svim županijama, čime će se uključiti urbane, ruralne, velike i male škole, škole s područnim odjelima, otočne škole, a sve to kako bismo akceptirali sve posebnosti i različitosti modela škola prema broju učenika koje egzistiraju u Hrvatskoj.

Zašto su baš ti razredi određeni?

– Četvrti razred uzet je kao završni razredne te osmi kao završni razred predmetne nastave.

Utječe li na rezultate državne mature činjenica da neke gimnazije i strukovne škole cijelo drugo polugodište sa svojim maturantima obrađuju pripremu za ispite državne mature dok mnoge škole to ne rade? I tu imamo svojevrsnu nejednakost među učenicima.

– Dodatne pripreme i instrukcije, koje imaju neke škole, ne čine mi se dobrima, jer nisu jamstvo da svaki učenik ima iste uvjete i iste izgleda za uspjeh. Volio bih da toga bude što manje. Konačno, moramo znati da obrazovni sustav nije u cijelosti ispunio svoju zadaću sve dok sva djeca ne budu imala iste uvjete, a ona to jednostavno nemaju sve dok neki učenici idu na instrukcije ili dodatne pripreme za državnu maturu. Nisu svi roditelji u mogućnosti osigurati instrukcije za svoje dijete, uostalom ocjena bi trebala proizlaziti iz redovite nastave i svih drugih dopunskih i dodatnih programa koji se uz redovnu nastavu nude učenicima, a ne iz nekih drugih izvora znanja poput instrukcija, plaćenih priprema i tome slično.

Je li uopće prirodna situacija da neke škole cijelo drugo polugodište posvete pripremanju maturanata za ispite državne mature umjesto da posve normalno odrade sve one sadržaje zacrtane u predmetnim kurikulumima?

– To nije dobro i zato jer neki predmeti u takvoj situaciji dođu u podređeni položaj, što nije cilj državne mature, ali ni smisao srednjoškolskog obrazovanja, odnosno nije dobro da se bilo koji predmet forsira i favorizira, jer svi, i obvezni i izborni predmeti koji su nužni za upis u određene studijske programe, imaju svoju važnost i težinu.

Hoće li Nacionalni centar sudjelovati u realizaciji najavljenog projekta cjelodnevnih nastave?

– Radujem se tom projektu i zbog materijalnog unaprjeđenja obrazovnog sustava kroz izgradnju novih i dogradnju postojećih škola, ali i kroz različita poboljšanja funkcionalnog rada škola. Time roditelji više ne će morati sa svojom djecom rješavati domaće zadaće, a što je još važnije nestat će potreba za instrukcijama, čime će se pridonijeti izjednačavanju uvjeta odgoja i obrazovanja naših učenika neovisno o obrazovnim i socijalnim razlikama njihovih roditelja. Očekujem da će cjelodnevna nastava dati novu kvalitetu procesu odgoja i obrazovanja kao što to daje i niz drugih projekata koje je svih ovih godina rade Ministarstvo, pripadajuće agencije i Nacionalni centar. Nažalost, to baš i nije uvijek bilo tako, moram podsjetiti da Nacionalni centar od 2006. godine provodi PISA istraživanja, od 2010. državna maturu i niz drugih istraživanja. Loše je da su svi rezultati i pokazatelji dobiveni u tim ispitivanjima često ostali samo kao statistički podatak, a da nisu u dovoljnoj mjeri iskorišteni kao smjernice za promjene u procesu recimo inicijalnog obrazovanja budućih učitelja i nastavnika, do pripadajućih agencija koje su zadužene za stručna usavršavanja, pa i svih ostalih institucija čija je zadaća da rade na

poboljšanju i unaprjeđenju odgojno-obrazovnog sustava.

Koliko ste zadovoljni usavršavanjem prosvjetnih djelatnika u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje?

– Teško mi je govoriti o tome jer bih bio subjektivan. Budući da sam i sam deset godina bio odgovoran za funkcioniranje sustava stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika, usprkos tome što smo u tom razdoblju uveli brojna poboljšanja, ni tada nisam bio zadovoljan, a o vremenu nakon toga teško mi je govoriti.

Kako komentirate hiperinflaciju odlikaša koja je prisutna desetljećima u hrvatskim školama, a svoju eksploziju doživjela u posljednje dvije godine kad je lani s općim uspjehom 5,0 bilo 99 000 učenika, što je više od četvrtine cjelokupne učeničke populacije, a ukupno više od 52 posto učenika ima opći uspjeh odličan? Tu očito nešto ne štima s vrjednovanjem i ocjenjivanjem.

– Hiperinflacija odlikaša problem je koje postoji već nekoliko desetljeća i svake je godine sve izraženiji. Nije utješno, ali s tim se problemom suočavaju i druge države. Uzrok ove loše pojave vrlo je kompleksan. Po mome mišljenju on započinje nedovoljnom pripremljenošću učitelja i nastavnika na njihovim matičnim fakultetima, manjkavim stručnim usavršavanjem, ali i općom društvenom klimom koja vlada u našim školama čemu u velikoj mjeri pridonose roditelji svojim nereálnim ambicijama kad je uspjeh njihove djece u pitanju pa tako neki učitelji jednostavno popuste pod tim pritiskom. Nadam se da će nacionalni ispiti pomoći da usporedbom zaključnih ocjena kroz redovitu nastavu i postignuća na nacionalnim ispitima svaki učitelj uvidi u kojoj je mjeri sve to u nerazmjeru.

Funkcija ravnatelja Nacionalnog centra jedna je od važnijih u odgojno-obrazovnom sustavu. Koje su ključne točke iz programa koji ste ponudili uz prijavu na natječaj?

– Budući da sam četiri mjeseca proveo u Centru kao vršitelj dužnosti ravnatelja, mislim da je moj program realan. Svjestan sam kapaciteta Centra i po broju zaposlenih i po svemu što ustanovu očekuje i temeljna programska aktivnost koju sam ponudio Upravnom vijeću i za koju mislim da ću sa zaposlenicima najbolje moći odraditi jesu državna matura i sve moguće promjene koje planiramo uvesti u sljedeće četiri godine. Međutim, tu su još i PISA istraživanja koja zbog pandemijskih okolnosti nismo mogli provesti ove godine. su Treća stvar nacionalni ispiti koji su za Centar ozbiljan izazov, jer bi trebali ići u još rašireniji oblik vrjednovanja postignuća učenika prije svega osmoga, a ubuduće i četvrtoga razreda. Osim navedenih, tu je još nekoliko vanjskih vrjednovanja kao što su: PIRLS, međunarodno istraživanje čitalačke pismenosti, TALIS, međunarodno istraživanje sustava razvoja digitalno zrelih škola, TIMSS, međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovlja, ICCS, međunarodno istraživanje građanskog odgoja i obrazovanja te ICILS, međunarodno istraživanje računalne i informatičke pismenosti. Imao sam potrebu navesti i sva druga istraživanja jer je često percepcija Nacionalnog centra do provodi samo državnu maturu. Sve ostale aktivnosti temelje se na praćenju određenih projekata i promjena resornog ministarstva, a tu ponajprije mislim na uvođenje cjelodnevnih nastave kao i na određene zadaće Nacionalnog centra i u sklopu tog projekta u smislu vrjednovanja postignuća učenika uspoređujući one škole koje su imale uvjete i mogućnosti za cjelodnevnu nastavu s onima koje u tome nisu bile. Plan mi je organizacijski poboljšati, kadrovski i stručno ojačati Centar jer je to nužnost s obzirom na poslove koji nas očekuju.

Unatoč praznom papiru ili nula bodova na eseju, čak 1377 pristupnika položilo je hrvatski jezik, što znači da učenici, koji eseju kao važnom segmentu u pismenosti i izražavanju pristupaju tako olako, mogu upisati kroatistiku, novinarstvo, učiteljski studij, pravo i mnoge druge studijske programe, a da na eseju nisu ostvarili ni boda. To je po meni nedopustivo!